

Guru Kashi University

Master of Arts in Religious Studies
Appendix I

Session: 2025-26

Faculty of Sciences, Humanities & Languages

Graduate Attributes of the Programme: -

Type of learning outcomes	The Learning Outcomes Descriptors
Graduates should be able to demonstrate the acquisition of:	
Learning outcomes that are specific to disciplinary areas of learning.	<p>ਮਾਸਟਰ ਇੰਨ ਆਰਟਸ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ (ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ) ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਭਿੰਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਨਣ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਹੁਨਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਗੇ।</p> <p>ਉਹ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ-ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੇ ਹਨ।</p> <p>ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਤਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ-ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਅਤੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਭਿਆ, ਭਾਈਚਾਰਿਆ, ਨੈਤਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ, ਪਾਠ ਸਬੰਧੀ ਬਿਰਤਾਂਤਸਾਂ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਆਦਿ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੇ।</p>
Generic learning outcomes	<p>ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸਮਕਾਲੀ) ਲਿੰਗ, ਨਸਲ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਦਲਿਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਭਾਸ਼ਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਗਰੀਬੀ, ਨਸ਼ਿਆ, ਪੱਖਪਾਤ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਦੇ (ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ/ਕਲਾ, ਕੰਨਿਆ ਬਰੂਣ ਹੱਤਿਆ, ਇੰਟਰਸੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।</p> <p>ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਰੋਇ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਬਣ ਕੇ ਇੱਕ ਉਸਾਰੂ ਨਾਗਰਿਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੇ।</p> <p>ਧਰਮ ਸਾਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ, ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਣ।</p> <p>ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨਾਧਿ, ਆਪਨ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ,</p>

	<p>ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਠਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਥਿਕ ਹੋਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹੁੰਚਾਂ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਸਾਧਨ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਭਾਉਣਗੇ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਦਰਾਂਕੀ-ਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਹਿਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ, ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਆਦਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ-ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਵੀ ਯੋਗ ਹੈ।</p>
--	--

Programme Learning outcomes: P.G Diploma in Religious Studies (is awarded to students who have demonstrated the achievement of the outcomes located at level 6.5

Element of the Descriptor	Programme learning outcomes relating to P.G Diploma
	The graduates should be able to demonstrate the acquisition of:

<p>Knowledge and understanding</p>	<p>ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ ,ਸਾਹਿਤ ,ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਅਮੀਰ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ।</p> <p>ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਦਲੀਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ , ਧਰਮਾ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ (ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ,ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਰੋਤਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ,ਖੋਜ ਕਰਨ ,ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਕਰਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਰਵ-ਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕੇ।</p>
<p>General, technical and professional skills required to perform and accomplish tasks</p>	<p>ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।</p> <p>ਵਿਭਿੰਨ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ।</p>
<p>Application of knowledge and skills</p>	<p>ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਦਗੁਣ ਦਾ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਤੋਂ- ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ-ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।</p>
<p>Generic learning Outcomes</p>	<p>ਧਰਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਗਲੇਬਲ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ ਖੋਜ ਅਤੇ ,ਅਧਿਆਪਨ ,ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।</p>
<p>Constitutional, humanistic, ethical, and moral values</p>	<p>ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ ,ਨਸ਼ਿਆਂ , ਕੰਨਿਆਂ ਭਰੂਣ ,ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ,ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ,ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ,ਗਰੀਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅ ,ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ,ਹੱਤਿਆਤੇ ਮੀਡੀਆ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਵੱਸਥ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੇ।</p>

<p>Employability and job-ready skills, and entrepreneurship skills and capabilities/qualities and mindset</p>	<p>ਉਹ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ-ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਆਲੋਚਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦੇ ਹਨ।</p> <p>ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਇਤਿਹਾਸ , ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨਾ ਅਤੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾ , ਵਿਸ਼ਵਾਸਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ-ਨਾਲ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੈ।</p> <p>ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਂਝਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਦਾ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।</p>
<p>Credit requirements</p>	<p>Bachelor's degree with Honours/ Honours with Research in the relevant subject (4-years) or one year P. G Diploma in relevant subject with at least 45 % marks or equalvent CGPA in Aggregate, after 3-year Bachelor Degree and requires 44 credits with Research) at level 6.5</p>
<p>Entry requirements</p>	<p>A 3-year Bachelor's degree for the 2-year/4-semester Master's degree in Religious Studies.</p>

Semester I									
Course Code	Course Title	Type of Course	L	T	P	Credits	Int.	Ext.	Total
MRS1400	Study of Religion - I	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS1401	Study of Sikh Religion - I	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS1402	Study of Indian Religions	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS1403	Study of Sikh Scripture -I	Core	4	0	0	4	30	70	100
IKS0022	Indian Cultural Studies	IKS	4	0	0	4	30	70	100
Discipline Elective (Choose Any one of following)									
MRS1405	Gurbani Interpretatio & Gurbani Music (theory)	Discipline Elective	4	0	0	4	30	70	100
MRS1406	Study of West Asian Religion								
Total			20	0	0	22	180	420	600

Semester II									
Course Code	Course Title	Type of Course	L	T	P	Credits	Int.	Ext.	Total
MRS2450	Study of Religion – II	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS2451	Study of Sikh Religion – II	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS2452	Study of Sikh Scripture – II	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS2453	Philosophy of Religion	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS2454	Vivharik Smikhya	Skill	0	0	4	2	30	70	100
Discipline Elective-I (Choose Any one of the following)									
MRS2455	Gurmat Philosophy-I	Discipline Elective-I	4	0	0	4	30	70	100
MRS2456	Hermeneutical Study of Religion								
Total			20	0	4	22	180	420	600

Programme Learning outcomes: The Master's degree (M.A. Religious Studies) two-year Programme is awarded to students who have demonstrated the achievement of the outcomes located at level 6.5

Element of the Descriptor	Programme learning outcomes relating to Master's Degree
The graduates should be able to demonstrate the acquisition of:	
Knowledge and understanding	ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਅਮੀਰ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ।
	ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨੀ ਗਿਆਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਖਰਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਲਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ , ਵੈਸਟਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਵ ਹੋ ਸਕੇ।-ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਵੈਸਟਰਨ ਅਤੇ ਨੇਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾ ਅਤੇ , ਅਭਿਆਸਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ
	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੁੱਦਿਆ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਨਤਕ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ,
General, technical and professional skills required to perform and accomplish tasks	ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਨਤਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੰਬਧ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਉਸਾਰੂ ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਅੰਦਰ ਅਹਿਮ-ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਸਾਰਥਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।
	ਵਿਭਿੰਨ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ।
Application of knowledge and skills	ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਵੱਸਥ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਐਨ , ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ,ਅਧਿਆਪਨ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

Generic learning outcomes	ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੋਜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਐਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸਾਰੂ ਸੋਚ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਰਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
Constitutional, humanistic, ethical, and moral values	ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਕੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਕਲਪਾਂ ਅਤੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘਾ ਗਿਆਨ ਹੈ।
Employability and job-ready skills, and entrepreneurship skills and capabilities/qualities and mindset	ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਨਾਲ ਖੋਜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਰਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਕਥਾਵਾਚਕ ਆਦਿ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਪ੍ਰਤੀ-ਜੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਹਿਤਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕ, ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਆਦਿ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਵੀ ਯੋਗ-
Credit requirements	A student with eligible for admission in a PG Programme either in the major or minor discipline taken by the student in his/her UG Programmes. OR Irrespective of the major or minor disciplines taken by the students is eligible for admission in any discipline of PG Programmes if the student qualifies for National Level (CUCET) or university level entrance examination in the discipline of PG Programme requires a total of 88 credits from the first and second years of the programme, with a minimum of 44 credits in the first year and minimum of 44 credits in the second year of the programme at level 6.5
Entry requirements	4-year degree Course (Hons or Hon's with for the 1-year/2-semester P.G Diploma in Religious Studies.

Semester III

Course Code	Course Title	Course Type	L	T	P	Credits	Int.	Ext.	Total Marks
MRS3500	Origin and Development of Religion	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS3501	Religious Movements: Medieval and Modern	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS3502	Exegetical Traditions of Guru Granth Sahib	Employability & Entrepreneurship Skill (EEC)	0	0	4	2	30	70	100
Discipline Elective II (Any one of the Following)									
MRS3503	Study of Bhagat Bani	Discipline Elective-II	4	0	0	4	30	70	100
MRS3504	Gurmat Philosophy-II								
Discipline Elective-IV (Any one of the Following)									
MRS3505	Study of Dasam Granth	Discipline Elective-III	4	0	0	4	30	70	100
MRS3506	Gurbani Interpretation & Gurbani Music (Practical)								
Discipline Elective IV (Any one of the Following)									
MRS3507	Varan Bhai Gurdas Ji and Janam Sakhi	Discipline Elective-IV	4	0	4	4	30	70	100
MRS3508	The Sikh Scripture, Thoughts and Institutions								
Total			20	0	4	22	180	420	600

Semester-IV

Course Code	Course Title	Course Type	L	T	P	Credits	Int.	Ext.	Total Marks
MRS4550	Islamic Philosophy	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS4551	Inter Religious Faith and Dialogue	Core	4	0	0	4	30	70	100
MRS4552	Computer Applications	Skill Based	0	0	0	2	30	70	100
Discipline Elective IV (Any one of the Following)									
MRS4553	Sufism	Discipline Elective	4	0	0	4	30	70	100
MRS4554	Vedic Tradition								
Discipline Elective VI (Any one of the Following)									
MRS4555	Jainism	Discipline Elective	4	0	0	4	30	70	100
MRS4556	Buddhism								
Discipline Elective VII (Any one of the Following)									
MRS4557	Sociology of Sikh Religion	Discipline Elective	4	0	0	4	30	70	100
MRS4558	Six Schools of Indian Philosophy								
Total			20	0	4	22	180	420	600
Grand Total			72	0	12	80			

Semester – I

Course Title: STUDY OF RELIGION – I	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS1400	4	0	0	4

Total Hours: 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will able to understand sikhism is based on the spiritual teachings of Guru Nanak, the first Guru (1469-1539), and the nine Sikh gurus that succeeded him.
2. The Tenth Guru, Guru Gobind Singh named the Sikh scripture Guru Granth Sahib as his successor,
3. Terminating the line of human Gurus and making the scripture the eternal, religious spiritual guide for Sikhs.
4. Sikhism rejects claims that any particular religious tradition has a monopoly on Absolute Truth.

Course Content

Unit I

15 Hours

is~K Drm dl au~qpql, ਸਮਕਾਲੀ ਪਰਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ivSysqweIAW[

is~K prMprw dy ivkws iv~c sihXog klrqn, sMgq, mMjl ਪ੍ਰਥਾ, IMgr ਪ੍ਰਥਾ[

Unit II

15 Hours

gurU kwl iv~c is~K Drm dw ivkws qy sMgTn[

guirAwel dl sMsQW dw AwrMB qy ivkws[

Unit III

15 Hours

ivSv Drm icMqn iv~c Shwdq dy is~K pRSMg ADIn mOq dy sMklp dl isDWqgg ivAwiKAw[

gurU Arjn dyv jl dl Shwdq dy kwrn Aqy ਪ੍ਰਭਾਵ[

Unit IV

15 Hours

gurU qyg bhwdr jl dy Shwdq dy kwrn Aqy iesdy ਪ੍ਰਭਾਵ[

cwr swihbjwidAW dl lswwnl Shwdq dw sMklp[

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ , ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ , ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ , ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ ।

shwiek pusqkW:

- Ethics of the Sikhs: Avtar Singh

- guruU nwnk Aqy is~K Drm dl auqqI: hrbMs isMG, pblIkySn ibaUro, pMjwbl
- XUnIvristI,pitAwlw[
- Sikh Religion: Origin and development : Dalbir Singh Dhillon
- gurU Arjn dyv jI Aqy gurU qyg bhwdr jI dl Shwdq Aqy iesdy is~ty: myjr gurmU~K isMG
- gurU Arjn dyv jI dl ShIdI Aqy rcnw: fw. joD isMG[
- gurU qyg bhwdr jI dw jIvn, sMdyS qy shwdq: fw. qwrn isMG
- Drm AiDAYn is~K AiDAYn:- drSn isMG, pblIkySn ibaUro, pMjwbl XUnIvristI, pitAwlw[
- cwr sihbjwdy: pRo ipAwrw isMG pdm

Course Title: STUDY OF INDIAN RELIGIONS	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS1402	4	0	0	4

Total Hours: 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will learn religious studies, alternately known as the study of religion, is an academic field devoted to research into religious beliefs, behaviors, and institutions.
2. It describes, compares, interprets, and explains religion, emphasizing systematic, historically based, and cross-cultural perspectives.
3. Because of these three different potential meanings, an etymological analysis alone does not resolve the ambiguity of defining religion, since each verb points to a different understanding of what religion is.
4. During the Medieval Period, the term religious was used as a noun to describe someone who had joined a monastic order (a religious)

Course Content

Unit I

13 Hours

vYidk Drm:

vYidk Drm dl jwx-pCwx Aqy ies dIAW mu~K ivSysqwwW:
nwsdIX sUqk
purS sUqk

Unit II

15 Hours

aupinSd : jwx-pCwx:

bRhm dy srUp dl ivAwiKAw
jgq dy srUp dl ivAwiKAw
Bgql mwrq dw srUp
Awqmw dy srUp dl ivAwiKAw

sRI md Bgvq glqw:

igAwn mwrq
Bgql mwrq
krm mwrq

Unit III

15 Hours

bu~D Drm:

au~qpql qy ivkws
bu~D Drm ivc du~K dw ivvycn[
bu~D Drm dy cwr AwrX s~c[
ASTwg mwrq dl ivAwiKAw[

bu~D Drm iv~c krm Aqy punr jnm dw isDWq[

Unit IV

17 Hours

jYn Drm:

vrDmwn mhWvlr dw jnm Aqy is~iKAwwW[

isDWq :nX dw isDWq (Principal of Logic)

AnykWqvwd dw isDWq (Theory of many viewpoints)

sXwqvwd dw isDWq (Principal of syaduada)

spqBMNgI nX dw isDWq (Savenfold Logic)

jlv Aqy Ajlv dRv[

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

- pRDwn aupinSd: rwmDws inrMkwrl, pbllySn ibaUro, pMjwbl XUnlvrstl, pitAwlw
  - Bgvq glqw: fw. rdDw ikRSnn
  - ipMRslpl aupinSd: fw. rdDw ikRSnn
  - Jainism :- Gurbachan Singh Talib, pbllySn ibaUro, pMjwbl XUnlvrstl, pitAwlw
  - Indian Buddhism : A.K. Warder, pbllySn ibaUro, pMjwbl XUnlvrstl, pitAwlw
  - sMswr Drm:- igAwnl pRqwp isMG[
1. pRwcln Bwrql bu~D Drm: mnjlq isMG, pbllySn ibaUro, pMjwbl XUnlvrstl, pitAwlw

Course Title: STUDY OF SIKH SCRIPTURE - I	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS1403	4	0	0	4

Total Hours: 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject students will be able to understand the Sikh scripture opens with Ik Onkar, its Mul Mantar and fundamental prayer about One Supreme Being (God).
2. Sikhism emphasizes simran (meditation on the words of the Guru Granth Sahib), that can be expressed musically through kirtan or internally through Nam Japo (repeat God's name) as a means to feel God's presence.
3. It teaches followers to transform the "Five Thieves" (lust, rage, greed, attachment, and ego). Hand in hand, secular life is considered to be intertwined with the spiritual life.
4. Guru Nanak taught that living an active, creative, and practical life of truthfulness, fidelity, self-control and purity is above the metaphysical truth, and that the ideal man is one who "establishes union with God, knows His Will, and carries out that will.
5. Guru Hargobind, the sixth Sikh Guru, established the political/temporal (Miri) and spiritual (Piri) realms to be mutually coexistent. Sikhism evolved in times of religious persecution.

Course Content

Unit I

20 Hours

gurU nwnk bwxl prlcX:

mu~K bwxlAW : jwx-pCwx Aqyy mu~K ivSy[

gurU nwnk bwxl : ivcwrDwrw

gurU nwnk bwxl : ikrq dw sMklp

jpu bwxl dw dwrSink AiDAYn:

jpujl : prm q~q dy srUp dl ivAwikAw

jpujl : sicAwr pd (AwdrS mnu~K)

gurmiq ivc Sbd gurU dw sMklp[

Unit II

10 Hours

gurU nwnk ricq Awsw dl vwr AiDAYn:

prmsq dy srUp dl ivAwikAw

iSRstl rcnw dl ivAwikAw

smkwll Aqy smwijk p~K

Dwrimk, smwijk Aqy rwjnlqk sm~isAwvW ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ

Unit III

15 Hours

gurU nwnk ricq isD goisit AiDAYn

prmsq dw sMklp

isRStI rcnw dw sMklp

gurU Sbd dw sMklp

AwdrS mnu~K dw sMklp

Unit IV

15 Hours

gurU Amrdws ricq AwnMd bwxI dw AiDAYn

1. AwnMd dy isDWq dI ivAwikAw
2. gurU dy sMklp dI ivAwikAw
3. mwieAw dy sMklp

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwieK pusqkW:-

- jpujI iek qulnwqmk AiDAYn:- fw. dllp isMG dlp
- jpujI iek sicAwrpd: fw. gurnwm kOr bydI
- is~K Drm iv~c AwdrS mnu~K dw sMklp: fw. smsyr isMG, pMjwbl XUnIvristI, pitAwlw[
- AwsW dI vvr dw tIkw sMpwn : fw. rqn isMG j~gl, pMjwbl XUnIvristI, pitAwlw[
- gurU nwnk dI ivcwrDwrw: fw. rqn isMG j~gl, ArSI pbiISrz, id~II[
- gurU Amrdws: pMjwbl XUnIvristI, pitAwlw[
- qIjI pwqSwhI: fw. blvI isMG idI[
- ਅਨੰਦ ਜੋਤ ਤੇ ਜੁਗਤਿ, ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ

Course Title: Indian Cultural Studies	L	T	P	Cr.
Course Code: IKS0022	4	0	0	4

Total Hours: 60

Course Objective:

Academic study of cultures in India has remained derivative of Western categories, assumptions and ideologies. The proposed course aims at introducing students to distinct Indian ways of cultural expressions and offers pathways to understand self and subjectivity in the context of localism, nationalism and globalism. Conventional cultural studies, predicated on Western intellectual frameworks, cannot adequately capture the complexity and layered nature of Indian history. The course will cover key texts from the late 19th century to understand what constitutes Indian subjectivity, its difference, authenticity and life world, its implications for nationhood and claims of particularism vis-à-vis universalism.

Learning Outcome:

1. **Understanding Modern Indian Thought:** Students will gain a theoretical foundation to explore how Indian philosophical and cultural ideas since the early 20th century have shaped individual and collective experiences.
2. **Analyzing Cultural Transformations:** Learners will investigate the impact of modern Indian thought on personal identity and cultural context, understanding its role in shaping societal values and worldviews.
3. **Developing Conceptual Vocabulary:** Students will become familiar with key ideas and terminologies introduced in the course, enabling them to critically engage with and interpret modern Indian intellectual traditions.
4. **Articulating Personal and Shared Experiences:** Learners will cultivate the ability to express their own and others' experiences using the conceptual and philosophical frameworks discussed in the course.

Course Content

Unit 1 **15 Hours**
Introduction: (Orientalist, colonial and contemporary representation of India)

Unit 2 **20 Hours**
Indian difference: (Aurobindo, Ramanujan, Bankimchandra, Malhotra and others), Self and subjectivity: (Gandhi, Upadhyay, M.N. Roy, Ashis Nandy, Dharmapal and others)

Unit 3 **10 Hours**
Home, Nation and the World: (Nehru, Tagore, Ambedkar, Savarkar, Mazumdar, Malaviya and others)

Unit 4 **15 Hours**
Swaraj: (Lajpat Rai, Gandhi, Tilak, Rajaji, Alvares, Balagangadhar and others), Art and aesthetics: (Coomaraswamy, Hiriyana, Radhakrishnan, Aurobindo, Naipaul, Devy and others)

Transactional Mode

Seminars, Group discussion, Team teaching, Focused group discussion, Assignments, Project-based learning, Simulations, reflection and Self-assessment

Suggested Readings

- Knut A. Jacobsen. Ed. *Modern Indian Culture and Society*. Routledge: London, 2009.
- Upadhyay, Deendayal. *Integral Humanism*. 1965. <http://www.chitrakoot.org/download/IntegralHumanism.pdf>
- Savarkar, V.D. *The Essentials of Hindutva*. http://savarkar.org/en/encyc/2017/5/23/2_12_12_04_essentials_of_hindutva.v001.pdf_1.pdf
- Vasudha Dalmia & Rashmi Sadana. Eds. *The Cambridge Companion to Modern Indian Culture*. Cambridge University Press: Cambridge, 2012.
- Alvares, Claude. "A Critique of the Eurocentric Social Science and the Question of Alternatives". *Economic and Political Weekly*. 46. 22, 2011.
- Ambedkar, B.R. *Pakistan or the Partition of India*. Columbia University:
- http://www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett/00ambedkar/ambedkar_partition
- Balagangadhara, S.N. *Reconceptualizing India Studies*. Oxford University Press: New Delhi, 2012.
- Chatterjee, Partha. *Nationalist Thought and the Colonial World: A Derivative Discourse*. Zed Books: London, 1993.
- Chattopadhyay, Bankimchandra. "Is Nationalism a Good Thing?" and "Critics of Hinduism". In *Awakening Bharat Mata*, ed. Swapan Dasgupta. Penguin: New Delhi, 2019.
- Coomaraswamy, A.K. "Indian Nationality". *Indian Philosophy in English: From Renaissance to Independence*. Oxford University Press: New York, 2011.
- Gandhi, M.K. *Hind Swaraj*. Navjeevan Publishing: Ahmedabad, 1938.
- Ghosh, Aurobindo. "A Defence of Indian Culture". *The Renaissance in India and other Essays on Indian Culture*. Sri Aurobindo Ashram: Pondicherry, 2002.

Course Title: GURBANI INTERPRETATION & GURBANI MUSIC (THEORY)	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS1405	4	0	0	4

Total hours 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will able to understand Sri Guru Granth Sahib however has different approach.
2. It goes beyond Big Bang. It explains even the situation before the universe came into existence.
3. It explains the dark energy and dark matter aspect wherefrom the particles and forces emerged to form matter.
4. It also explains the fundamental of everything i.e., the God, which is the centrality of all energies, forces and particles.
5. It is the Unifying Force; the Grand Design; The Fundamental for the Theory of Everything.

Course Content

Unit I **15 Hours**

gurniq sMglq (iQaUrl)
 hyT iliKAW dl pirBwSw qy jwxkwrl
 sMglq, nwd, sur, rwg, Awrohl, Avrohl, Alwp, bolqwl, vwdl, sMvwdl,

Unit II **15 Hours**

Anuvwdl, ivvwdl AlMkwr
 IYA (ivlMibq, m~D,druq) qwl, Kwll, Awvrqn, rwg, mwqrw, sQwel, AMqrw, sMcwrl,
 AwBog, Gru, rhwau, pVqwl[

Unit III **15 Hours**

hyT iliKAW dw igAwn:
 rwg qy Qwt dy inXm
 Su~D, CwieAw Aqy sMkqlrnx rwg (iqMny vrg)
 pUrb AMg qoN auqr AMg rwg
 pwT lVI (islybS) dy rwgW dw pircX Aqy qwlW nUM qwl ilpl ivc ilKxw:
 rwg Awsw   rwg iblwvl   rwg bsMq

Unit IV **15 Hours**

jlvn qy lyK:
 Bwel mrdwnw, s~qw blvMf dl jlvnl[
 gurU sihbwn dl Bwrql sMglq nMU dyx[
 gurniq sMglq p~Dql dIAW mu~K ivSySqvwW Aqy Bwrql sMglq qoN ivl~Kxqw[
 gurniq sMglq dy swzW dl jwxkwrl
 rbwb, isrMdw, qwaUs

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

ਪੁਸ਼ਕ ਸੂਚੀ:-

- ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ।
- ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਸ਼ਤਰ।
- ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਸ਼ਤਰ ਦਰਪਨ ਵਾਦਨ ਕਲਾ।
- ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ 1 ਅਤੇ 2 ।
- ਪ੍ਰੋ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਵਾਦਨ ਕਲਾ।
- ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਗੀਤ।

Course Title: STUDY OF WEST ASIAN RELIGIONS	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS1406	4	0	0	4

Total hours 60

Course Outcomes: On successful completion of this course, the students will be able to:

1. Learn that in the study of Semitic Religion there are two tendencies toward error the Western pragmatical and unsympathetic overtaking of oriental Nature-symbols and vividly imaginative speech.
2. Learn that Semite used the figure of the rock in describing God, or poetically conceived of the storm-cloud as Yahweh's chariot.
3. Learn how should an imaginative child of Nature speak of the unseen Spiritual Power, except in the richest analogies of Nature.
4. Know that the second error is the tendency to treat the accretions acquired by contact with other nations as of the essence of Semitic religion.

COURSE CONTENT

Unit I **15 Hours**
(ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ)

ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ।

ਪੈਗੰਬਰ ਮੂਸਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੀਵਨ।

ਪੁਰਾਣਾ ਨੇਮ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ।

Unit II **15 Hours**
(ਈਸਾਈ ਧਰਮ)

ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ।

ਰਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ।

ਨਵਾਂ ਨੇਮ ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ।

Unit III **15 Hours**
(ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ)

ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ।

ਰਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ।

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਆਨ।

Unit IV **15 Hours**

(ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ)

ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਜਰਤੁਸਤ ਜੀ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ।

ਜੰਦ ਅਵੇਸਤਾ:- ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ।

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ:-

- ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਰਮ (ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ ਜੋਸੀ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਉਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ)
- ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਇਕ ਜਾਣ- ਪਛਾਣ (ਕਰਤਾਰ ਚੰਦ ਭੱਟੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਉਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ)
- The Religion of Islam (M. Ali Maulana)
- ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਸੰਗ੍ਰਹਿ:- ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ ਜੋਸੀ, ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਉਰੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ)

Semester: II

Course Title: STUDY OF RELIGION-II	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS2451	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will learn throughout the history of religious studies, there have been many attempts to define the term religion.
2. Many of these have been monothetic, seeking to determine a key, essential element which all religions share, which can be used to define religion as a category, and which must be necessary in order for something to be classified as a religion.
3. There are two forms of monothetic definition; the first are substantive, seeking to identify a specific core as being at the heart of religion, such as a belief in a God or gods, or an emphasis on power.
4. The second are functional, seeking to define religion in terms of what it does for humans, for instance defining it by the argument that it exists to assuage fear of death, unite a community, or reinforce the control of one group over another.
5. Other forms of definition are polythetic, producing a list of characteristics that are common to religion.
6. In this definition there is no one characteristic that need be common to every form of religion.

Course Content

Unit I

Drm dl au~qpql dy isDWq dl ivAwiKAw :

mYks vYbr (1864-1920)

iemwiel durKIm

twielr dy Drm

Drm dl ieiqhwsK-ivigAwnl Aqy pdwrQ-ivigAwnl

iPaUrbwK

kwrl mwrkS (1818-1883)

Unit II

pihly Dwrimk ivAMjnW, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

jlvwvd

totmvvd

mwnw

jwdU

Unit III

im~Q dl pirBwSw Aqy iesdw sQwn
Dwrimk rsmW dl ivAwiKAw Aqy ਭੂਮਿਕਾ

Unit IV

Drm qy AwDuink cuxOqlAW :
jlvn dw pdwrQvwdl drSn[
ivigAwn Aqy iSlp ivigAwn[
Dwrimk Anykvwd[
Dwrimk inrpyKlkrn[
Dwrimk Anykvwd sm~isAwvW Aqy msly[

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

1. Present –*day challenges to religion :- Thomas Paul*
2. *Drm dl au~qpql Aqy ivkws: AYP. mYksmUlrl*
3. *Drm dl au~qpql qy ivkws:- Drm dl au~qpql qy ivkws:- fw. gurbcn isMG qwilb, pMjwbl XUnlvrstl, pitAwlw[*
4. *Drm dw dwrSink p~K:- vzlr isMG, pMjwbl XUnlvrstl, pitAwlw[*

Course Title: STUDY OF SIKH RELIGION-II
--

L

T

P

Cr.

Course Code: MRS2452	4	0	0	4
-----------------------------	----------	----------	----------	----------

Total Hours 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will be able to understand the fundamental beliefs of Sikhism, articulated in the sacred scripture Guru Granth Sahib, include constant spiritual meditation of God's name, being guided by the Guru instead of yielding to capriciousness of mind or psyche, living a householder's life instead of monasticism, truthful action to dharam (righteousness, moral duty), being of selfless service to others, equality of all human beings, and believing in God's grace.
2. In the early 21st century there were nearly 25 million Sikhs worldwide, the great majority of them living in the Indian state of Punjab

Course Content

Unit I

gurduAwrw sMsQW dw AwrMB qy ivkws: Ajokw srUp Aqy ਭੂਮਿਕਾ

is~K rihq mirXwdw dw AwrMB, ivkws Aqy iesdw Awqimk ivkws lel Xogdwn

jnm Aqy nwmkrx sMskwr[

AMimRq sMskwr, AwnMd sMskwr Aqy imRqk sMskwr

Unit II

rihqnwimAW dw is~K prMprw iv~c AwrMB Aqy mh~qv:

rihqnwimw: hzUrI Bwel caupw isMG iC~br[

rihqnwimw: Bwel nMd lwl jI[

rihqnwimw: Bwel pRihlwd isMG jI[

is~K Drm dy pRSMg ivc :

gurm~qw

srbq Kwlsw

Akwl qKq

mIrl plrl

Unit III

hirmMdr swihb dw smwijk Aqy Dwrimk mh~qv Aqy sWJlvwlqw dw sMdyS[

Kwlsw rwj sQwpmw Aqy iesdw ivsQwr

Unit IV

isMG sBw : AwrMB Aqy ivkws Aqy ivSys isDWq[

gurduAwrw suDwr lihr[

swkw nnkwxw swihb, gurU kw bwg morcw dl ieiqhwhisk pVcol[

vrqmwn is~K (ivdysl Aqy Bwrql) pihcwx Aqy sm~isAwvW[

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW :

1. gurmiq ivcwrDwrw: pRIqm isMG (SGPC) SRI AMimRqsr
2. is~K iPlwSPI: igAwnl pRqwp isMG
3. rihqnwmy: pRo. ipAwrw isMG pdm
4. nwnk pRkwS p~iqRkw: fw. blkwr isMG (pMjwbl XUnlvristl, pitAwlw, jUn 1989)
5. Sikhism for modern Man: Kapur Singh

Course Title: STUDY OF SIKH SCRIPTURE-II	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS2453	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will learn the principal Sikh scripture is the Adi Granth (First Scripture), more commonly called the Guru Granth Sahib.
2. The Sikhs do not regard this as their holy book but as their perpetual and current guru, guide or master.
3. It was called Adi Granth until Guru Gobind Singh, the tenth and final guru in human form, conferred on it the title of the guru in 1708, after which it was called Sri Guru Granth Sahib, or Guru Granth Sahib for short.
4. The Granth has 1430 pages and is divided into 39 chapters. All copies are exactly alike.
5. The Sikhs are forbidden from making any changes to the text within this scripture.

Course Content

Unit I

sRI gurU gRMQ swihb :- ivl~Kx Drm gRMQ[
sRI gurU gRMQ swihb :- sMkln qy sMpwn Xojnw[
sRI gurU gRMQ swihb dy bwxlkwr : sMKyp ਜਾਣਕਾਰੀ[

Unit II

gurU rwmdws ricq 'lwwW' dl ivcwrDwrw
gurU rwmdws ricq 'phry' bwxl ivc mnu~KI AwdrS jlvn dy cwr pVvwW dl ivcwrDwrw[

Unit III

gurU Arjn dyv ricq bwxl suKmnI: sMKyp AiDAYn:-
inrgux –srgux dl ivAwikAw[
nwm ismrn dw sMkp[
bRhm igAwnI dw bOidk sdwcrk srUp[

Unit IV

gurU Arjn dyv jI dy bwrWmWh (mwJ ਮਹਲਾ ੫) iv~c AiDAwqimk sMdyS[
bwxl gurU qyg bhwdr jI:- Drm Swsqrl AiDAYn[
ismrn
iqAwg
mukqI ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

- gurU gRMQ swihb dy ivl~Kx q~q: vzlr isMG (pbllkySn ibaUro, pMjwbl XUnlvristl, pitAwlw)
- ey krltlkl st~fl AwP Awid gRMQ: suirMdr isMg kohll[
- gurU gRMQ swihb dl sMpwn klw: mihMdr kOr ig~l[
- lwwW stlk:- Kwlsw tYRkt suswietl, AMimRqsr[
- sRI gurU gRMQ drpx poQl pihll qy pMjvl:- pRo. Swihb isMG[
- suKmnI drSn:- s. ipAwrw isMG pdm, (pbllkySn ibaUro, pMjwbl XUnlvristl, pitAwlw)
- suKmnI swihb dw dwrSink AwDwr:- fw. joigMdr isMG[
- gurU qyg bhwdr icMqn klw qy bwxl:- sMpwdk dlwn isMG, siqMdr isMG, gurU nwnk dyv XUnlvristl, AMimRqsr[
- gurU qyg bhwdr jl dw dwrSink icMqn:- fw. mnmohn isMG, mndlp pRkwSn, nvIN id~ll[
- bwrW mWh swtlk:-SGPC, sRI AMimRqsr swihb[

Course Title: PHILOSOPHY OF RELIGION	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS2454	4	0	0	4

Total Hours: 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will learn philosophy of religion is the philosophical examination of the central themes and concepts involved in religious traditions.
2. It is an ancient discipline, being found in the earliest known manuscripts concerning philosophy, and relates to many other branches of philosophy, including metaphysics, epistemology, and ethics.
3. The philosophy of religion differs from religious philosophy in that it seeks to discuss questions regarding the nature of religion as a whole, rather than examining the problems brought forth by a particular belief system.
4. It is designed such that it can be carried out dispassionately by those who identify as believers or non-believers.

Course Content

Unit I

Drm drSn –Drm Aqy drSn, Kyqr, srUp[
dYvl hsqIAW dy mu~K sMklp[
prmdYvvwd (Deism)
srvelSrvvwd (Pantheism)
inrMqr eISrvvwd (Panenthesim)
purKvwd (Personalism)
ApurKvwd (Impersonalism)

Unit II

Dwrimk BwSw Aqy icMnvwd (symbolism)
Dwrimk gRMQW dl ivAwiKAw Aqy sm~isAwvW
Bwrql qy p~Cml isDWq dl ivAwiKAw
ivAwiKAw dIAW mUl sm~isAwvW
hMs jwrj gMfwmr (Hans George Gadamer)
lufivMg ivtgnstwie (Ludwing wittegensteion)

Unit III

rh~svwd (Mysticism) dl pirBwSw, srUp Aqy ivDI ivDwn
prmwqmw dl hoNd dy AwDwr[
bRihmMfl ivigAwn dlII (Cosmological Argument)
pRXojnvwdl ivigAwn dlII (Theological Argument)
nYiqk-dIII (Moral Argument)

pRmwxgq dlIL (Argument based on Testimony)

Unit IV

Drm drSn dy pirpyK iv~c mnu~K dy jlvn dw bhup~KI AiDAYn[

mnu~KI hoNd (Human Existence)

iksmq (Destiny)

Awwvgvn (Transmigration)

Amr pdvl (Immortality)

isRStl rcnw dy isDWq:

v~K-v~K DrmW Anuswr

ivigAwnk isDWq-IYmwrk (jenn Batiste Lamarck)

cwrls fwrivn (Charles Darwin)

vyjmn (August Weismann)

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

- Religious language – Jan Ramsey
- Philosophical Hermeneutics- Hans George Gandamer
- iPlwsPI AwP irlIjn- john ih~k
- smkwlln Drm drSn- fw. XkUb mslh
- Drm drSn- lkSml inDI Srmw
- Drm drSn- fw. rwm nrwiex ivAws
- Drm dw dwrSink p~K-fw. vjlr isMG

Course Title: VIVHARIK SMIKHYA	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS2455	0	0	4	2

Course Learning Outcomes: After successful completion of this course, the students will be able to

1. ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ
2. ਧਰਮ ਦਾ ਸਮਾਨਗਤ ਉਦੇਸ਼ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ
3. ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੇਧ ਮਿਲੇਗੀ
4. ਧਰਮ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆਵੇਗੀ

Course Content

Unit I

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਤੇ ਮੰਤਵ, ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ, ਜੀਵਨ ਮਕਸਦ

Unit II

ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ

Unit III

ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਰਹਿਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

Unit IV

ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਂਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ :

- ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ, ਡਾ. ਸਾਤੀਨਾਥ ਗੁਪਤਾ।
- ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਡਾ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਤਾਲਿਬ।
- ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ-ਅਕਾਦਮਿਕ ਪਰਿਪੇਖ:- ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅਨੰਦ ਸਪੱਸਰ, ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ।
- ਧਰਮ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੱਖ:- ਡਾ. ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।

Course Title: GURMAT PHILOSOPHY-I	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS2456	0	0	4	2

Total Hours: 30

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject students will be able to understand historically, philosophy encompassed any body of knowledge. From the time of Ancient Greek philosopher Aristotle to the 19th century, natural philosophy encompassed astronomy, medicine, and physics.
2. For example, Newton's 1687 Mathematical Principles of Natural Philosophy later became classified as a book of physics. In the 19th century, the growth of modern research universities led academic philosophy and other disciplines to professionalize and specialize.
3. In the modern era, some investigations that were traditionally part of philosophy became separate academic disciplines, including psychology, sociology, linguistics, and economics.

Course Content

Unit I

rh~svwd

ArQ

suBwA

pihcwx icMnH

gurmiq iv~c Su~B Aqy au~icq

sicAwr (Truthful)

sMqoK (Contentment)

inmrqw (Humility)

inAW (Justice)

pRym Aqy imTws (Love and Sweetness)

swhs Aqy DIrj (Courage)

Unit II

igAwn dy somy Aqy iksmW (Source and kinds of Knowledge)

pRq~K igAwn (Perceptual or Empirical Knowledge)

ivcwrvwdI igAwn (Rational Knowledge)

AnuBvI igAwn (Intuitional Knowledge)

klmq isDWq

vpwr mu~I (Exchange Value)

aupBog mu~I (Value-in-Use)

AMdrUnI Aqy bwhrl mu~I (Intrinsic and extrinsic Values)

Unit III

s~qw Aqy rwjnliqk ijMmyvwrl
inAW ADwrq s~qw (Legal Authority)
irvwieql s`qw (Traditional Authority)
sKsIAq ADwirq s~qw (Charismatic Authority)
sMGq Aqy Kwlsw dl pirBwSw Aqy mh~qv[

Unit IV

AiDAwqmk au~nql dw is~K idRStlkox
Drm KMf
igAwn KMf
srm KMf
krm KMf
s~c KMf

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

- gurmiq drSn- fw. Syr isMG
- is~K Drm drSn- srdUl isMG kvlsr
- Drm dw ivkws qy gurmiq- fw. mnmohn isMG
- Bwrql rwjnliqk ivcwrDwrw pRwcln Aqy AwDuink-jl. AYs. idEl
- The Philosophy of Sikh Religion

Course Title: HERMENEUTICAL STUDY OF RELIGION	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS2457	0	0	4	2

Total Hours: 30

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

- In this subject student will learn hermeneutics is the theory and methodology of interpretation, especially the interpretation of biblical texts, wisdom literature, and philosophical texts.
- Modern hermeneutics includes both verbal and non-verbal communication as well as semiotics, presuppositions, and pre-understandings. Hermeneutics has been broadly applied in the humanities, especially in law, history and theology.
- Hermeneutics was initially applied to the interpretation, or exegesis, of scripture, and has been later broadened to questions of general interpretation.
- The terms hermeneutics and exegesis are sometimes used interchangeably

Course Content

Unit I

jwx-pCwx

ivAwikAw Swsqr: ArQ Aqy srUp[

ivAwikAw Swsqr dIAW sm~isAwvW[

ivAwikAw Swsqr: mu~K kwrj[

Unit II

ivAwikAw dy isDWq:

PrYfirk fl.AYP. SlwiermwKr dw ivAwikAw Swsqr dw isDWq (Art of Understanding)

ivlhYlm iflQy dw mwnvl ivigAwn nUM Xogdwn (Geisteswissenschaften)

pwl itilk : icMn ivigAwn[

Unit III

Dwrimk AnuBv dl ivAwikAw:

joiekm vwK: smJ dw isDWq dw srUp (Verstehen)

ivAwikAwqmk srUp: jl vWn fr lyieE Aqy mrsIAw iellAwfy dy sMdrB ivc[

Unit IV

Bwrql Xogdwn:

pUrv mlmWsw: ivAwikAw dw isDWq[

BrQrl hrl dy ivSyS hvwly sihq: Sbd Aqy ArQ[

Bwel gurdws: gurbwxl ivAwikAw[

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ , ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ , ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ , ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

1. Richard E. Palmer, Hermeneutics.
2. Friedrich Schleiermacher, Hermeneutics.
3. William Kluback and Martin Weinbaum (Trsns), Dilthey's Philosophy of Existence.
4. Werner G. Jeanrond, Theological Hermeneutics.
5. Gayle L. Ormiston and Alan D. Schrift (ED.), The Hermeneutics Tradition from Ast to Ricoeur.
6. Donald A. Crosby, Interpretative Theories of Religion.

Semester III

Course Title: Origin and Development of Religion	L	T	P	Cr.
---	----------	----------	----------	------------

Course Code: MRS3501	4	0	0	4
-----------------------------	----------	----------	----------	----------

Total Hours 60

Course Content

Unit-I

ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ

1. ਧਰਮ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ
2. ਆਦਿਮ ਧਰਮ ਦੇ ਰੂਪ: ਜੀਵਵਾਦ, ਜਾਦੂ, ਟੋਟੇਮ, ਮਾਨਾ

Unit-II

ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਹਰ

1. ਸਿੰਧੂ ਘਾਟੀ ਸਭਿਅਤਾ: ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ
2. ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਹਰ: ਸ਼ਮਨ, ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਡੈਂਚਾਂ

Unit-III

ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰਿਕ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ: ਮੈਕਸਮੂਲਰ ਅਤੇ ਈ.ਬੀ. ਟਾਈਲਰ
2. ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਿਧਾਂਤ: ਐਮਾਈਲ ਦੁਰਖਾਈਮ ਅਤੇ ਮੈਕਸ ਵੇਬਰ

Unit-IV

ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਧਰਮ

1. ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ
2. ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਆਧੁਨਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:-

- ਸਿੰਧੂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ: ਆਧੁਨਿਕ ਅਤੇ ਉਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ, ਗੁਰਗਿਆਨ ਬੁਕਸ, ਪਟਿਆਲਾ, 2014
- ਤਾਲਿਬ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1984.
- ਤਾਲਿਬ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਧਰਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1985.
- ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਅਧਿਐਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 2008.
- ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ, ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 2002.
- Hindi Books-
- ਸਿਨਹਾ, ਹਰੇਂਦ੍ਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਧਰਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ, ਮੇਤੀ ਲਾਲ ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ, ਦਿੱਲੀ, 1985.
- ਸੇ. ਤੇਕਾਰੇਵ, ਧਰਮ ਕਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1989.

- ਮਸੀਹ, ਯਾਕੂਬ, ਸਮਾਨਯ ਧਰਮ-ਦਰਸ਼ਨ, ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ, ਦਿੱਲੀ, 1985.
- English Books:-
- Greig, J.C.C., Religions of Mankind: Today & Yesterday, Fortrees Press, Philadelohia, 1967.
- Jevous, Frank Byron, The History of Religion, Orient Publication, Delhi, 1985.
- Leach, Edmund, The Structural Study of Myth and Totemism, Tavistock Publication Ltd., London.
- Noss, John B., Man's Religions, Macmillan Publishing Co., New York, 1984.
- Paul, Redin, Primitive Religion, Dover Publication, New York, 1957.
- Smart, Ninian, The Religious Experience of Mankind, William Collins Sons & Co. Ltd., Glasgow, 1969.

Course Title: Religious Movements: Medieval and Modern	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3502	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Learning Outcomes: After successful completion of this course, the students will be able to:

1. Understand that the academic study of Sufi movement with special reference to Baba Farid, and new religious movements in Punjab.
2. Relate the new religious studies with the disciplines of anthropology, psychiatry, history, psychology, sociology, religious studies, and theology.
3. Understand the three religious movements in Punjab their origin, their development, and their reception.
4. Learn that philosophy of religion is the modern Indian religious movements, and the role, themes and concepts propagated by the Arya Samaj, Brahmo Samaj.

Course Content

Unit- I

ਸੂਫੀਮਤ

ਸੂਫੀਮਤ: ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਸੂਫੀਮਤ: ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ

Unit- II

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ

ਲਹਿਰ: ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ: ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ

Unit- III

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਲਹਿਰਾਂ

ਨਿਰੰਕਾਰੀਲਹਿਰ

ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ

Unit- IV

ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਲਹਿਰਾਂ: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ

ਬ੍ਰਹਮੋ ਸਮਾਜ

ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ

ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਮੋਡ:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ।

ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ:

- ਪਰਸੁਰਾਮ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਤ ਪਰੰਪਰਾ, (ਹਿੰਦੀ)
- ਗਿ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰਿ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ।
- ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੀਰ ਕੌਰ, ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਤੇ ਰਚਨਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।
- ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਗਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ,
- Dr. Ganda Singh, **Punjab Past and Present** (Special Issue),

Course Title: STUDY OF BHAGAT BANI	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3503	4	0	0	4

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will learn in Hinduism and Sikhism, Bhagats (Punjabifrom Sanskritwere originally holy men of various sects. Sikhism's central scriptural book, Sri Guru Granth Sahib, has teachings of 15 men known as Bhagats, along with bani of the ten Sikh Gurus. Religious writings of those Bhagats were collected by Guru Arjan.
2. Some of them lived before Guru Nanak, but came to have a monotheistic as opposed to a polytheisticdoctrine. Members of a community that gives prominence to the religious teachings of Bhagat Kabir are known as Bhagats too, and the Hindu and Sikh religions both have numerous Bhagat communities in Punjab.
3. These communities have faith in all the Bhagats in the Guru Granth Sahib, but consider Kabir to be the most important of them.

Course Content

Unit I

gurU gRMQ swihb iv~c Bgq bwxl dw ruqbw[
gurU gRMQ swihb dl bwxl Aqy Bgq bwxl isDWqk sumyl[

Unit II

bwxl- SyK Prld
AiDAwqmK AnuBv dl pRwpqI[
mwnv ijMdgl dw mnorQ[
Bgq rvldws jI dl bwxl ivc jlvn mukqI (bygmpurw) sMklp[

Unit III

Bgq kblr jI
bwnv A~Krl dw dwrSink AiDAYn
slokW dw isDWqk AiDAYn
Bgq nwmdyv jI dl bwxl : bITul dw sMklp[

Unit IV

Bgq DMnw jI : bwxl dw AiDAYn
ਭਗਤ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ : ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ[

Transaction Mode:

ਲੈਕਚਰ , ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ ,ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ , ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

1. Bwel joD isMG- Bgq kblr jl jlvn qy is~iKAwvW[
2. swihb isMG- Bgq bwxl stlk[
3. igAwnl grid~q isMG- ieiqhws sRI gurU gRMQ swihb[
4. dlvwn isMG-Prld drSn[
5. BwSw ivBwg pitAwlw- Bgq nwmdyv[
6. fw. blkwr isMG- Bgq nwmdyv-jlvn qy rcnw[

Course Title: GURMAT PHILOSOPHY-II	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3504	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will be able to understand Gurmat encompasses a strictly monotheistic belief. Faith in the Transcendent Being as the Supreme, indivisible reality without attributes is the first principle.
2. The attributive-immanent nature of the Supreme Being is also accepted in Sikhism which posits power to create as one of the cardinal attributes of the Absolute or God of its conception.
3. The Creator brought into being the universe by his hukam or Will, without any intermediaries. Man, as the pinnacle of creation, is born with a divine spark; his liberation lies in the recognition of his own spiritual essence and immanence of the Divine in the cosmic order.
4. Fulfilment comes with the curbing of one's haumai or ego and cultivation of the discipline of name, i.e. absorption in God's name, and of the humanitarian values of seva, selfless service to fellow men, love and tolerance.

Course Content

Unit I

prms~qw: srUp Aqy gux[
iSRstl rcnw qy srUp[

Unit II

jlVawqmw:- haumY, krm, Skql, Awvwgvn[
mukql dw isDWq[

Unit III

gurmiq iv~c Prj qy aupkwr[
klmq pRbMD (Values System)
pRikRql: Bwv Aqy sRoq

Unit IV

smwijk Aqy Dwrimk ivcwrW sbMDI gurmiq dy pRmu~K sMklp[
smwnqw, inAW, suqMqrqw, AiDAwqmk p~K, duinAwvl p~K
is~K Drm Aqy rwjqMqr (Sikh Polity)[

Transaction Mode: ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

- is~K Drm dw nYiqk pRsMg: Avqwr isMG, blkwr isMG[
- is~K Drm dl auqqql: hrbMs isMG[
- is~K drSn- Dwrw I, II: vjlr isMG
- gurmiq ivvycn :- blkwr isMG[
- Drm AiDAYn, is~K AiDAYn:- drSn isMG[
- Drm dw ivkws qy gurmiq:- fw. mnmohn isMG[
- is~K PlsPy dl BUimkw:- pRIqm isMG

Course Title: STUDY OF DASAM GRANTH	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3505	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will learn the Dasam Padishah ke Granth, commonly known as Dasam Granth Gurmukhi script is a religious text containing many of the texts traditionally attributed to Guru Gobind Singh. It is written primarily in Braj Bhasha, with Awadhi, Hindustani, Punjabi and Persian compositions written almost entirely in the Gurmukhi script except for the Fatehnama, Zafar Nama and Hikayat, which are in the Persian alphabet.
2. The Dasam Granth is a separate religious text from the Guru Granth Sahib.
3. Some compositions of the Dasam Granth such as Jaap Sahib, Tav-Prasad Savaiye and Benti Chaupai are part of the Nitnem or daily prayers and also part of the Amrit Sanchar or baptism ceremony.

Course Content

Unit I

dsm gRMQ: sMklN Aqy sMpwn[

dsm gRMQ: bxqr Aqy sQwn

Unit II

dsm gRMQ: isDWqk AiDAYn[

jwpu swihb: r~b dw sMklp[

Unit III

Akwl ausqiq: kwl Aqy Akwl: mwnv-eykqw[

bic~qr nwtk: ieiqhwisk AiDAYn[

Unit IV

cMfl dl vwr: im~Q dw rUpWqrn[

zPrnwmw: isDWqk qy ieiqhwisk mh~qv[

Transaction Mode: ਲੈਕਚਰ , ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ , ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ , ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:-

- Rattan Singh Jaggi, Dasam Granth ka Karititav.
- Dharam Pal Ashta, The Poetry of Dasam Granth.
- Taran Singh, Dasam Granth Rup te Ras.
- Lwl isMG, cOxvIN bwxI- dSm gRMQ[
- hrBjn isMG, dSm gRMQ dy kriqqv dI punr-smliKAw[

Course Title: Gurbani Interpretation & Gurbani Music (Practical)	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3506	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Learning Outcomes: After successful completion of this course, the students will be able to

1. In this subject student will able to understand Sri Guru Granth Sahib however has different approach.
2. It goes beyond Big Bang. It explains even the situation before the universe came into existence.
3. It explains the dark energy and dark matter aspect where from the particles and forces emerged to form matter.
4. It also explains the fundamental of everything i.e., the God, which is the centrality of all energies, forces and particles.
5. It is the Unifying Force; the Grand Design; The Fundamental for the Theory of Everything.

Course Content

Unit I

gurbwxi dl ivAwikAw Aqy BwSx (pRYktlkl)

smW 10 qoN 15 imMt pRql ivedAwrQl

gurbwxi dl ivAwikAw[

BwSx[

kQw qy BwSx gurduAwry ivc[

(hryk ivedAwrQl kQw Aqy lYkcr lel AiDAwPk dl ingrwnl hyT iek mhlNw gurduAwry ivc kQw Aqy BwSx krygw)

Unit II

ikRAwqmk Bwg

kQw lel SbdW dl sUcl

nM Sbd-quk

hukml hovin Awkwr

jqu pwhrw Dlrju suinAwr

ggn mYN Qwl riv cMd

moql q mMDr ausrih

ACI Clwel nh CIY

qU pyfu swK qyrl PUll

ijin ijin nwmu iDAwieAw

so jlivAw ijsu min visAw

Avir pMc hm eyk jnw

kel jnm Bey klt pqMgw

rwg/krqw

AMk

jpu

1

jpu

8

Dnwsrl m.1

13

isrl rwg m.1

14

isrl rwg m.1

25

mwJ m. 5

102

bwrw mwhw mwJ m.5

136

m. 1 slok

142

gauVI cyql m.1

155

gauVI guAwryrl m.5

176

nYnhu nld pridRsit ivkwr	gauVI guAwryrl m.5	182
gur siqqur kw jo isKu	gauVI kl vwr slok m.5	305
jil hY sUqk Qil hY sUqk	gauVI guAwryrl kblr	331
jlvaq ipqr nw mwnY koaU	gauVI bYrwgix kblr	332
bygmpurw shr ko nwau	gauVI rivdws jl	342
ividAw vlcwrl qW praupkwrl	Awsw m. 1	356
hir hir AKr duie ieh mwlw	Awsw m. 5	388
qyrw nwm krl cnxwiTAW	gUjrl m. 1	489
AMq kwil jo lCml ismrY	gUjrl sRI iqRlocn	526
mnu hwll ikrswxl krxl	soriT m. 1	595
jo nr duKu mYN duKu nhl mwnY	soriT m. 9	633
BWfw Doie bYis DUpu	sUhl m. 1	728
krml sihj n aUpjY	rwmkll m. 3	
AMqy siqqurU boilAw	rwmkll sd, suMdru	923
mwn moh Aru loB ivkwrw	mwrU m.4	1000
PUto AWfw Brm kw	mwrU m.4	1002
jwiq kw grub n krlAhu	BYrau m. 3	1128
haumY rogu mwnuK kau dlnw	BYrau m. 4	1140
cliq Awvy qw mhw AnMdw	BYrau m. 4	1141

Unit III

iviKawn dy iviSAw dl sUcl:

1. r~bl eykqw	14. gurU gRMQ swihb dl ivl~Kxqw
2. mnu~Kl eykqw	15. AwdrSk mnu~K
3. gurU	16. is~K Drm dl ivl~Kxqw
4. nwm	17. gurmiq qy gRihsQl jlvn
5. shj	18. gurmiq qy smwjvwd
6. ndir	19. gurmiq qy ivigAwn
7. Shwdq	20. gurmiq qy pdwrQvwd
8. mukql	21. gurmiq ivc rwj dw sMklp
9. Ardws	22. AMimRq dw sMklp
10. sMgq-pMgq	23. pMj ipAwry
11. mlrl-plrl	24. Drm dl loV
12. gurmiq rihxl	25. Drm pRcwr ivDI
13. Kwlsy dl isrjxw	26. gurmiq dw ivSv idRStlkox

Unit IV

gurmiq sMglq (pRYktlkl)

Su~D ,koml, qlvr Awid surW dw igAwn

- 6 AIMkwrW dw kMm qy ikxy swj qy AiBAws

inmniliKq 6 rwgW iv~c hr ie~k rwg ivc ie~k Sbd DuMnl dw gwauxw qy srl rwg Alwp Aqy swDwrX qwlW iv~c gwaux dw AiBAws

rwg AwsW , rwg kilAwX, rwg iblwvl, rwg AwsWvrl, rwg bsMq, rwg BYrau

AwsW kl vwr diAW koel cwr pauVIAW, slokW qy CMqW sihq, kyvl AWsw rwg iv~c Dunlkwr krnlAW[

AnMdu swihb dIAW 6 pauVIAW dw rwmklI rwg iv~c gwien, cwr lwwW dw sUhl rwg ivc gwaux dw AiBAws[

inmn AMikq qwlW dIAW mwqrW bolW nwl h~Q duAwrw qwlI dyx dl Xogqw

iqMn qwl, kihrwvw, Jpqwl, iekqwl, rUpk

Transaction Mode: ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆਂ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ

shwiek pusqkW:

- IYkcr mhW cwnx, ipRM. gMgw isMG
- gurmiq inrxy, Bwel joD isMG
- gurmiq mwrq, suirMdr isMG kohll
- swr ivsQwr, ipRM. siqblr isMG
- gurumq mwrqMf Bwel kwnH isMG
- (Bwg pihlw qy dUjw)
- gurU gRMQ ivcwr koS, ipAwrw isMG pdm
- gurmiq AMg sMgRih, poR. Swihb isMG
- (sRI guru gRMQ swihb drpx poQI nOvIN)

Course Title VARAN BHAI GURDAS JI AND JANAM SAKHI	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3507	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Content

Unit-I

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ: ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

1. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ : ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ
2. ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ : ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੋਤ

Unit-II

ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ

1. ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
2. ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ

Unit-III

ਚੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ

1. ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਵਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ
2. ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਦਾ ਅਧਿਐਨ

Unit-IV

ਜਨਮਸਾਖੀ ਸਾਹਿਤ: ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

1. ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ
2. ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਰੂਪ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵਜੋਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ।

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

English Books:-

1. McLeod, W.H., Guru Nanak and The Sikh Religion, Oxford, 1968.
2. McLeod, Early Sikh Tradition: A Study of the Janamsakhis, Oxford, 1980.
3. Surjit Hans, A Reconstruction of the Sikh History from Sikh Literature, ABS Publishers, Jalandhar, 1982.

ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ:

- ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ-ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ, 1984.
- ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਅਧਿਐਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, 1970.
- ਜੱਗੀ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ:ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਰਚਨਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1974.
- ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਸਬੰਧੀ ਤਿੰਨ ਖੋਜ-ਪੱਤਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1970.

Course Title: The Sikh Scripture, Thoughts and Institutions ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3508	4	0	0	4

Total Hours 60

Course Outcomes: On successful completion of this course, the students will be able to:

1. Learn about the publication process of the Sri Guru Granth Sahib, its ideology, and an introduction to the Dashamgranth and fundamental prayer about One Supreme Being (God).
2. Understand that Sikhism emphasizes simran (meditation on the words of the Guru Granth Sahib), that can be expressed musically through kirtan or internally through Nam Japo (repeat God's name) as a means to feel God's presence and the purpose of human existence.
3. Understand the concept of Akal Purkh, the creation of the universe and the idea of martyrdom.
4. Know that universal brotherhood and Sikhism secular life are considered to be intertwined with the spiritual life with the concepts of Langar, Pangat, and Sangat.

Course Content

Unit- I

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸ੍ਰੋਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ: ਸੰਪਾਦਨ ਕਲਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ: ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ : ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

Unit- II

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਾਣੀਆਂ

ਜਪੁ: ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ

ਸੁਖਮਨੀ: ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ

ਬਾਰਹ ਮਾਝ: ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਚਿਤਰਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼

Unit- III

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ

ਸਹਾਦਤ

Unit- IV

ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

ਗੁਰਿਆਈ ਸੰਸਥਾ

ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਲੰਗਰ/ਪੰਗਤ, ਸੰਗਤ

ਟ੍ਰਾਂਜੈਕਸ਼ਨਮੋਡ:

ਲੈਕਚਰ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ, ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿਖਲਾਈ, ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਧਿਐਨ।

ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ:

- ਡਾ. ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਲੱਖਣ ਤੱਤ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।
- ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਸੰਪਾਦਕ ਆਰਸੀ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ।
- ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ।
- ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ, **SGPC**, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ।
- ਬਾਰਹਮਾਰਾ ਸਟੀਕ, **SGPC**, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ।
- fw. dllp isMG dlp, jpujl iek qulnwqmk AiDAYn, pMjwbl XUnlvristl, pitAwlw[
- fw. rqn isMG j~gl, Awsd dl vwr dw tlkw sMpwn : pMjwbl XUnlvristl, pitAwlw[
- fw. mihMdr kOr ig~l, sRI gurU gRMQ swihb jl dl sMpwn klw, pMjwbl XUnlvristl, pitAwlw[
- fw. rqn isMG j~gl, AwSw dl vwr dw tlkw sMpwn:- ArSI pbilSrij, id~II[
- pRIqm isMG, gurmiq ivcwrDwrw:- SGPC, sRI AMimRqsr swihb[

Course Title: Exegetical Traditions of Guru Granth Sahib	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS3509	2	0	0	2

Total hours 30

Course Outcomes: On completion of this course, the successful students will be able to:

1. In this subject student will be able to understand Sri Guru Granth Sahib however has different approach.
2. It goes beyond Big Bang. It explains even the situation before the universe came into existence.
3. It explains the dark energy and dark matter aspect wherefrom the particles and forces emerged to form matter.
4. It also explains the fundamental of everything i.e., the God, which is the centrality of all energies, forces and particles.
5. It is the Unifying Force; the Grand Design; The Fundamental for the Theory of Everything.

Course Content

Unit I

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ- ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ।

ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ - ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ।

Unit II

ਉਦਾਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ – ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ

ਨਿਰਮਲਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ- ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ।

Unit III

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ- ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਅਤੇ ਸਰੂਪ- ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ।

Unit IV

ਪਰਮਾਰਥ ਪ੍ਰਣਾਲੀ-ਸੰਖੇਪ ਸਰੂਪ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਅਨੁਸਾਰ।

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:-

- ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ।
- ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਸ਼ਤਰ।
- ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਸ਼ਤਰ ਦਰਪਨ ਵਾਦਨ ਕਲਾ।
- ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ 1 ਅਤੇ 2 ।
- ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਵਾਦਨ ਕਲਾ।
- ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਗੀਤ।

Semester-IV

Course Title: Islamic Philosphy	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4551	2	0	0	2

Course Content

Unit I

ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ

1. ਅਰਬ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਜੀਵਨ
2. ਰੱਬ ਦਾ ਸੰਕਲਪ (ਤੌਹੀਦ) ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ

Unit II

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ

1. ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ (ਇਲਹਾਮ, ਤੱਤ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨ)
2. ਹਦੀਸ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ

Unit III

ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਅ

1. ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਥੰਮ੍ਹਰ ਈਮਾਨ, ਨਮਾਜ਼, ਰੋਜ਼ਾ ਹੱਜ ਅਤੇ ਜਕਾਤ
2. ਇਸਲਾਮਿਕ-ਫਿਕਹ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੋਮੇ

Unit IV

ਇਸਲਾਮਿਕ ਚਿੰਤਨ

1. ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਫਿਰਕੇ: ਖਾਰਜੀ, ਕਦਰੀਆ, ਜਬਰੀਆ, ਮੋਤਾਜ਼ਿਲਾ, ਅਸ਼ਾਇਰਾ
2. ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਖਲੀਫ਼ੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ।

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:-

- Fazlur Rahman, Islam
- Ameer Ali, The Spirit of Islam
- S. Sulaiman Nadvi, Mohammad-The Ideal Prophet
- Syed Hossein Nasr, Ideals and Realities of Islam
- Guillaume Alfred, The Tradition of Islam
- A.J. Arberry, Reason and Revelation in Islam
- W. Montgomery Watt, Islamic Revelation in The Modern World
- Mujeeb, Nizami Ed. Al. Islam.
- R.C. Zaehner, Concise Encyclopaedia of Living Faiths (Chapter on Islam)
- John Burton, The Collention of the Quran.
- ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:-
- ਮੁਹੰਮਦ ਇਰਸ਼ਾਦ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ: ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ
- ਮੁਹੰਮਦ ਹਬੀਬ, ਸਾਂਈ ਮੀਆ ਮੀਰ : ਜੀਵਨ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।
- ਮੁਹੰਮਦ ਹਬੀਬ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਫੀਵਾਦ: ਚੋਣਵੇ ਸੰਦਰਭ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
- ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਸੂਫੀਵਾਦ

Course Title: Inter Religious Faith and Dialogue	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4552	4	0	0	4

Total hours 30

Course Content

Unit-I

ਅੰਤਰ ਧਰਮ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ

1. ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸੋਝੀ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦ
2. ਅੰਤਰ-ਧਰਮ ਸੋਝੀ: ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਧਾਨ

Unit-II

ਪਰਮ ਤੱਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ: ਸਾਮੀ ਧਰਮ

1. ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ
2. ਈਸਾਈ
3. ਇਸਲਾਮ

Unit-III

ਭਾਰਤੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮਸੱਤਾ-ਓ

1. ਵੈਦਿਕ ਪਰੰਪਰਾ
2. ਸ਼੍ਰਮਣਿਕ ਪਰੰਪਰਾ (ਜੈਨ ਮਤਿ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਮਤਿ)

Unit-IV

ਭਾਰਤੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮਸੱਤਾ-ਅ

1. ਸਿੱਖ ਧਰਮ
2. ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਿਰੋਂਦ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

- Rajinder Kaur Rohi, Semitic and Sikh Monotheism- A Comparative Study.
- G.R. Singh & C.W. David, Juddism & Chirstianity
- Leo Baeck, Essence of Judaism
- John Skinner, Prophecy and Religion
- Sher Singh, Philosophy of Religion.
- Teja Singh, Karam and Transmigration
- Gopal Singh, God and Illusion
- ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ, ਫਲਸਫੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫਾ

- ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰੋਹੀ, ਅਧਿਆਤਮ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ (ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ)

Course Title: Sufism	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4553	4	0	0	4

Course Content

Unit-I

ਤਸੱਵੁਫ਼: ਦੀ ਉਤਪਤੀ

1. ਤਸੱਵੁਫ਼: ਜਾਣ-ਪਛਾਣ
2. ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਹਦੀਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਤਸੱਵੁਫ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ

Unit-II

ਵਿਕਾਸ

1. ਪਹਿਲੇ ਸੂਫ਼ੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ
(ਹਸਨ ਬਸਰੀ, ਰਾਬੀਆ ਬਸਰੀ, ਗੁਲਨੂੰਨ ਮਿਸਰੀ, ਜੁਨੈਦ ਬਗਦਾਦੀ)
2. ਸੂਫ਼ੀ ਸਿਲਸਿਲਿਆ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
(ਕਾਦਰੀ, ਸੁਹਰਾਵਰਦੀ, ਚਿਸ਼ਤੀ, ਨਕਸ਼ਬੰਦੀ)

Unit-III

ਸੂਫ਼ੀ ਚਿੰਤਨ

1. ਹਾਲ ਅਤੇ ਮੁਕਾਮ ਦਾ ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਕਲਪ
2. ਵਹਦਤ-ਉਲ-ਵਜੂਦ ਅਤੇ ਵਹਦਤ-ਉਲ-ਵਜੂਦ

Unit-IV

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਫ਼ੀਵਾਦ

1. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਫ਼ੀਵਾਦ ਦੀ ਆਮਦ
2. ਸ਼ੇਖ ਅਲੀ ਬਿਨ ਉਸਮਾਨ ਹੁਜਵੀਰੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

- Mir Valiuddin, The Quranic Sufism
- R.C. Bhatnagar, Dimensions of Classical of Sufi Thoughts
- A.J. Arberry, Sufism: An Account of the Mystics of Islam
- R.A. Nicholson, The Mystics of Islam
- I.H. Azad Faruqi, Sufism and Bhakti
- R.C. Zaehner, Concise Encyclopaedia of Living Faiths Chapter on Sufism
- R.A. Nicholson, Studies in Islamic Mysticism

- ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਸੂਫੀਵਾਦ
- ਗੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੂਫੀਵਾਦ
- ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਫੀ ਕਾਵਿ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ
- ਖੋਜ ਪ੍ਰਤਿਕਾ, ਸੂਫੀ ਕਾਵਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ
- ਮੁਹੰਮਦ ਹਬੀਬ, ਸਾਂਈ ਮੀਆ ਮੀਰ: ਜੀਵਨ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਵਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।
- ਮੁਹੰਮਦ ਹਬੀਬ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਫੀਵਾਦ: ਚੋਣਵੇਂ ਸੰਦਰਭ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ , ਪਟਿਆਲਾ
- ਮੁਹੰਮਦ ਹਬੀਬ, ਇਸਲਾਮ: ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ

Course Title: Vadic Tradition	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS554	4	0	0	4

Course Content

Unit-I

1. ਵੈਦਿਕ ਦੇਵਤੇ- ਇੰਦ੍ਰ ਅਗਨੀ, ਵਰੁਣ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਰੁਦ੍ਰ (ਸੰਖੇਪ ਜਾਣਕਾਰੀ)
2. ਵੈਦਿਕ ਬਲੀਆਂ, ਯੱਗ-ਵੇਦ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿਚ ਬਲੀਦਾਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ।

Unit-II

1. ਉਪਨਿਸ਼ਦ: ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ
2. ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਆਵਾਗਵਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤ

Unit-III

1. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ-ਕਰਮ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ
2. ਸਥਿਤ-ਪ੍ਰਗਿਆ ਦਾ ਸੰਕਲਪ

Unit-IV

1. ਅਦਵੈਤ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤ
2. ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟਾਦਵੈਤ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਸਿਧਾਂਤ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

- A.A. Macdonell, Vedic Mythology.
- A.B. Keith, Religion and Philosophy of the Vedas and Upanisads
- Haridas Bhattacharyya, The Cultural Heritage of India, Vol-III
- Franklin Edgerton, The Beginning of Indian Philosophy.
- S. Radhakrishnan, The Principal Upanisads
- S. Radhakrishnan, The Bhagavadgita.
- R.D. Ranade, Constructive Survey of Upanisadic Philosophy.
- S. Radhakrishnan, Indian Philosophy 2 Vols.
- T.M.P. Mahadevan, Outlines of Hinduism.
- S.N. Dasgupta, A History of Indian Philosophy, Vol1 and 2
- ਆਰ.ਡੀ.ਨਿਰਾਕਾਰੀ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ
- ਬਲਦੇਵ ਉਪਧਿਆਏ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ (ਹਿੰਦੀ)
- ਦੱਤਾ ਅਤੇ ਚੈਟਾਰਜੀ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ (ਹਿੰਦੀ)

Course Title: Jainism	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4555	4	0	0	4

Course Content

Unit-I

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪਤੀ

1. ਜੈਨ ਮਤਿ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਿਛੋਕੜ
2. ਤੀਰਥੰਕਰ- ਪਾਰਸ਼ਵਨਾਥ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਥ

Unit-II

ਜੈਨ ਮਤਿ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

1. ਜੈਨ ਮਤਿ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨ (ਸੰਘ)
2. ਜੈਨ ਸਭਾਵਾਂ (ਵਾਚਨਾ) ਅਤੇ ਅਰਧਮਾਗਧੀ ਅਤੇ ਸ਼ੈਰਸ਼ੇਨੀ ਆਗਮਿਕ ਸਾਹਿਤ (ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ/ਮੁਢਲਾ ਗਿਆਨ)

Unit-III

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਤੱਤ (ਵਾਸਤਵਿਕ ਹੋਂਦ)
2. ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਨਯ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

Unit-IV

ਜੈਨ ਮਤਿ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਅਨੇਕਾਂਤਵਾਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਨਯ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ
2. ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

- H.L. Jaina: Bhartiya Sanskriti Men Jain Dharm Ka Yogdana
- H. Bhattacharya, Reals in Jain Metaphysics
- K.C. Shashtri, Jain Dharma
- M. Winternitx, History of Indian Literature Vol.II.
- N. Tatia, Studies in Jaina Philosophy
- Punjabi University, Patiala, Jainism
- Schubring, Walther, The Doctrine of the Jainas
- Sindair Stevenson, The Heart of Jainism
- T.G. Kalghatgi, Jain View of Life
- P.S Singh, Jainism in Punjab
- Acharya Mahaprajna: Jain Darshan Manan aur Mimamsa

Course Title: Buddhism	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS45556	4	0	0	4

Course Content

Unit-I

ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦਾ ਆਰੰਭ

1. ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ
2. ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ
(ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਬਰਮਾ, ਤਿੱਬਤ ਅਤੇ ਚੀਨ)

Unit-II

ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦਾ ਵਿਕਾਸ

1. ਬੋਧ ਸੰਘ ਦਾ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ
2. ਬੁੱਧ ਸੰਗਿਤੀਆਂ/ਪ੍ਰੀਸ਼ਿਦਾਂ, ਪਾਲੀ ਤ੍ਰਿਪਿਟਿਕ ਅਤੇ ਮਹਾਯਾਨ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ

Unit-III

ਥੇਰਵਾਦੀ ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਧਰਮ ਚੱਕਰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਚਾਰ ਆਰੀਆ ਸੱਚ, ਤਿੰਨ ਲੱਖਣ (ਅਨਿੱਤ, ਅਨਾਤਮ, ਦੁੱਖ)
ਪ੍ਰਤਿਤਸਮੁਤਪਾਦ। ਪ੍ਰਤਿਤਸਮੁਤਪਾਦ
2. ਨਿਰਵਾਣ: ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ (ਸੀਲ, ਸਮਾਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਗਿਆ)।

Unit-IV

ਮਹਾਯਾਨੀ ਬੁੱਧ ਮਤਿ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ

1. ਸੂਨਯਵਾਦ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਵਾਦ, ਤ੍ਰਿਕਾਯ ਸਿਧਾਂਤ
2. ਬੋਧ ਸੱਤਵ ਦੀ ਪਰਿਕਲਪਨਾ-ਬੋਧੀਸੱਤਵ ਅਤੇ ਪਾਰਮਿਤਾਵਾਂ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

- A.K. Warder, Indian Buddhism (Ch.VII)
- B.S. Upadhyay, Pali Sahitya Ka Itihas (Hindi)
- D.T. Suzuki, Outlines of Mahayana Buddhism
- E.A. Burtt, The Teachings of the Compassional Buddha
- E.J. Thomas, Early Buddhist Scriptures.
- Har Dayal, Bodhisattva Doctrine Buddhist Sanskrit Literature
- L.M. Joshi, Studies in Buddhistic Culture of India (Chs. III, V, VI, VIII)
- Narendra Dev, Baudh Dharma Darshan (Hindi)
- L.M Joshi, Buddhism

- P.V. Bapat (Ed.), 2500 Years of Buddhism
- ਡਾ. ਅਰਵਿੰਦ ਰੀਤੂਰਾਜ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ

Course Title: Sociology of Sikh Religion	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4557	4	0	0	4

Course Content

Unit-I

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਮਾਜ-ਸ਼ਾਸਤਰਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

1. ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਟੀਚਾ
2. ਸਮਾਜਿਕ ਨੈਤਿਕਤਾ: ਨਿਆਂ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ

Unit-II

ਆਚਾਰ ਸੰਹਿਤਾ

1. ਨਿੱਜੀ
2. ਸੰਗਤੀ

Unit-III

ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ

1. ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ
2. ਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ: ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ, ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ

Unit-IV

ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

1. ਗੁਰਗੱਦੀ: ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
2. ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

English Books:-

1. Avtar Singh, Ethics of the Sikhs, Punjabi University, Patiala, 1979.
2. Cole, W.O. & Piara Singh Sambhi, The Sikhs: Their Religion and Practices, Vikas Publishing House, New Delhi, 1978.
3. Durkheim, Emile, Elementary Forms of Religion, George Allen & Unwin Ltd., London, 1976.
4. Kohli, S.S., Sikh Ethics, Munshi Ram Manohar Lal, New Delhi, 1975.
5. McMullan C.O. (Ed.), Rituals and Sacraments in Indian Religions, I S.P.C.K., Delhi, 1979.

6. Moge, Reeca, Sociology: An Introduction, Halt Rinehert and Winston, New York, 1980.
7. Robertson, Ronald (Ed.), Sociology of Religion, Penguin Books, Middle England, 1969.
8. Weber, Max, The Protestant Ethics and the Spirit of Capitalism, George Allen & Unwin, London, 1978.
9. Yinger. J. Milto, The Scientific Study of Religion, Crowell Collier and Macmillan, New York, 1970.

ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ-

- ਅਮੇਲ, ਐਸ.ਐਸ., ਬਾਰਤੀ ਸਮਾਜਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਮਿਤੀਗੀਣ।
- ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1998.
- ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ), ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1998.
- ਕੋਇਨਿੰਗ, ਸੈਮੂਅਲ, ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ (ਅਨੁਵਾਦਕ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਹਿਲ), ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1984.
- ਗੁਰਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਮਾਜ-ਸਾਸ਼ਤਰੀ ਪਰਿਪੇਖ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1998.
- ਗੁਰੀਏ, ਜੇ.ਐਸ. ਬਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲਾਂ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਐਨ.ਐਸ.ਸੋਢੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1977.
- ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ, ਬਾਹਰੀ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨਜ਼, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 1982.
- ਡੇਵਿਸ, ਕਿੰਗਜ਼ਲੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, 1971.
- ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1998.
- ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1981.
- ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਮੱਤ, ਨਵਯੁੱਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 1996.

Course Title: Six Schools of Indian Philosophy	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4558	4	0	0	4

Course Content

Unit-I

ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ: ਇੱਕ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

1. ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ: ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ
2. ਆਰਥੋਡਾਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ: ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ
3. ਹੇਟਰੋਡੋਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ: ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

Unit-II

ਸਾਮਖਿਆ, ਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਆਯਾ ਸਕੂਲ

1. ਸਾਮਖਿਆ ਫਿਲਾਸਫੀ
2. ਯੋਗ ਫਿਲਾਸਫੀ
3. ਨਿਆਯਿ ਦਰਸ਼ਨ

Unit-III

ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਿਕਾ, ਮੀਮਾਂਸਾ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸਕੂਲ

1. ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਿਕ ਫਿਲਾਸਫੀ
2. ਮੀਮਾਂਸਾ ਫਿਲਾਸਫੀ
3. ਵੇਦਾਂਤ ਫਿਲਾਸਫੀ

Unit-IV

ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

1. ਗੁਰਗੱਦੀ: ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
2. ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੰਗਤ

ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ:

English Books:-

- Bhattacharya, H. (ed.), The Cultural Heritage of India, Vol. III, The Ramakrishna Mission, Calcutta, 1969.
- Chatterjee S.C., and D.M. Datta, An Introduction to Indian Philosophy, Calcutta University Press, Calcutta, 1968.

- Gupta, S. N. Das, A History of Indian Philosophy, Vol.I, Moti Lal Banarsi Dass, Delhi, 1975.
- Hiriyanna, M., Outlines of Indian Philosophy, George Allen and Unwin Ltd., London, 1971.
- Muller, F.M., The Six Systems of Indian Philosophy, Associated Publishing House, New Delhi, 1973.
- Radhakrishnan, S., Indian Philosophy, Vol.II, George Allen and Unwin Ltd., London, 1931.

ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ:-

- ਗੁਪਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਥ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 1974.
- ਨਿਰਾਕਾਰੀ, ਆਰ.ਡੀ., ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1994.
- ਐਮ. ਹਿਰਿਆਨਾ, ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ, (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਭਕੀਰਤ ਸਿੰਘ, ਯੂਨੀਸਟਾਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 2014.
- ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ
- ਸਿਨਹਾ, ਹਰੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਡਾ.), ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ, ਮੋਤੀਲਾਲ ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ, ਦਿੱਲੀ, 1985.
- ਨਿਰਾਕਾਰੀ, ਆਰ.ਡੀ., ਭਾਰਤੀਯ ਦਰਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1994.
- ਮਿਸ਼ਰ, ਉਮੇਸ਼ (ਡਾ.), ਭਾਰਤੀਯ ਦਰਸ਼ਨ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਥਾਨ, ਲਖਨਊ, 2003.

Course Title: Computer Applications	L	T	P	Cr.
Course Code: MRS4559	4	0	0	4

Course Learning Outcomes: After successful completion of this course, the students will be able to

1. kMipaUtr sMbMiDq iviBMn AMgW Aqy sMdW dl vrqoN bwry jwxU hoxgy[
2. kMipaUtr dl ivhwrk vrqoN sMbMDI Xogqw pRwpq krngy[
3. ieMtrnY`t dl suc`jl is`iKAw kyNdrq vrqoN ivc kuSlqw hwsI krngy

Course Content

Unit-I

ਮਾਈਕਰੋਸਾਫਟ ਐਕਸਲ ਵਿੱਚ ਚਾਰਟ ਗ੍ਰਾਫ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਪਾਵਰ ਪੁਆਇੰਟ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, ਟੈਪਲੇਟਸ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ਾਰਡ, ਵਰਡ ਬੇਸਿਕਸ,

Unit-II

ਥੀਸਿਸ ਰਾਈਟਿੰਗ ਫਾਰਮੈਟ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਪਾਦਨ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਉਣਾ। ਸਟਾਈਲ ਫਾਰਮੈਟ (**MLA** ਅਤੇ **APA**)

Unit-III

ਸ਼ਬਦ ਡਰਾਈਂਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ, ਟੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ (ਜੋੜਨਾ, ਮਿਟਾਉਣਾ। ਕਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ-ਮਿਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸੈੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ)।

Unit-IV

ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ, ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਟੇਬਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਮੇਲ ਮਰਜ ਟੂਲ। ਵਰਕਬੁੱਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨਾ। ਵਰਕਸ਼ੀਟਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ

Transaction Mode: Lecture, Problem Solving, blended learning, Discussion, audio, video.

ਸਹਾਇਕ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ

- Leon & Leon, "Introduction to Computers", Vikas Publishing House, NewDelhi
- Saxena S., "MS Office Xp for Everyone", Vikas Publishing House, New Delhi,2007
- June Jamrich Parsons, "Computer Concepts", Thomson Learning, 7th Edition,Bombay

Reference Books:

White, "Data Communications & Computer Network", Thomson Learning,

Bombay

- Comer, “Computer networks and Internet”, Pearson Education, 4e
Website/Links/OnlinePortal/ICT
- <https://www.researchgate.net>
- https://www.youtube.com/playlist?list=PLWPirh4EWFpF_2T13UeEgZWZHc8nHBuXp